

Mezi
řádkyLENKA
KAPSOVÁ
překladatelka

ZTRACENÍ V JAZYCE

Nastal čas na další sloupek, a tak jsem se zamyslela, kdy ještě býváme ztraceni v jazyce. Brzy mi přistála odpověď přímo před nosem: přece v každodenní komunikaci, zvláště s dětmi. Nemyslím tentokrát slang dospívajících, ale spíš ukládání významů mezi řádky. Za léta rodičovství se mi hlavě vytvořil virtuální slovník, i když to vinou mé značné naivity či natvrdoosti trvalo hodně dlouho. Co tedy chtějí mé děti říct, když říkají x nebo y?

Potíže mi dělal například ranní výrok nejmladší dcery „Hrozně mě bolí bříško“ (ve věku školkovém) nebo „Asi na mě něco leze“ (ve věku školním). Překlad: Chci s tebou zůstat doma, poslední dobou jsi na mě měla málo času. S přáteli jsme se zase hodně nasmláli, když jsme se shodli na tom, že jsme si dlouho mylně vykládali otázku, kterou děti kladly při našem odchodu do divadla nebo na koncert: „A kdy se vrátíte?“ – Vážně jsme si mysleli, že jsou nervózní z představy, že přijdeme až pozdě v noci, a tak jsme je ujišťovali, že nejpozději v deset jsme doma... To rozčarování, když jsme pochopili, že otázka znamená: „Kolik času máme na nerušené paření na počítači?“ Jiné objevy netrvaly tak dlouho. Odpověď syna sedícího u počítače „Jo, jo, udělám to hnedka“ se demaskovala brzy. Ve skutečnosti se tím míní: „Teď mě neruš, stejně nevnímám, co říkáš.“ Ještě že vás chytré knihy poučí, že mladé muže je potřeba vzít za rameno a navázat oční kontakt, chcete-li mít jistotu, že vás slyší.

Ještě že vás chytré knihy poučí, že mladé muže je potřeba vzít za rameno a navázat oční kontakt, chcete-li mít jistotu, že vás slyší

Zvláštní kategorii tvoří něžná oslovení. „Mamínečko, tak jak se dneska máš?“ může znamenat „Potřebovala bych dvě stovky na lístek do kina, ale nevim, jak o tom začít“. Podezřelí jsou i nezvykle příznivé zprávy. „Poslední dobou mám vážně dobrý známky z informatiky.“ (Propadám z dějepisu, ale to teď nebudeme řešit.) „Mami, umyla jsem celou kuchyňskou linku i podlahu.“ (Zkoušela jsem podle návodu na YouTube vyrobit lesk na rty z kokosového oleje a červené voskovky, ale kdo mohl vědět, že to exploduje, když se to zahřeje na devítku?!)

Některé oznamovací věty jsou zašifrované, ale důrazná varování. „Tati, já ten batoh vážně nemám těžký. A na autobusové nádraží třem.“ (Už konečně pochop, že ve dvanácti je nemožný, když tě rodiče doprovázejí k odjezdu na skautskou výpravu. Ještě bys tam mohl ztropit nějakou trapnou scénku.) „Teda mami, ty úzký džínny ti fakt sluší.“ (Ty pytlovitě batikované ve stylu hippies už si prosím na sebe NIKDY neber.)

Copak se ale i my nevyhýbáme přímému sdělení? Jazyk je přece úžasný nástroj k manipulaci. „V takovém nepořádku se vůbec nemůžeš cítit dobře. Když si pokoj uklidíš, budeš mít hezký pocit.“ Jak směšné!

Zrovna když jsem dospěla až sem, přišla ke mně nejstarší dcera, přečetla si sloupek a pravila: „A to byste vážně chtěli, abychom vám všechno říkali doslova? To by byla dost nuda, ne?“ Asi má pravdu. Zašifrované výroky nás chrání – nejen před nudou, ale i před ztrátou iluzí.

GALERIE

Najala si mě před rokem. Chce vidět výsledky. Nechce vidět nás. Jsme neviditelní.

Snímek Andreje Balka je součástí kolektivní výstavy Čtvrtstoletí, která představuje tvorbu studentů a absolventů Institutu tvůrčí fotografie Slezské univerzity v Opavě. Výstava je v pražském Domě fotografie od 31. května do 18. září.

Předzásobte
se!RADEK
MIKULÁŠ
geolog

VĚDECKÁ LEKCE

Schopnost skladovat a konzervovat potraviny se zdá být jednou z velkých výhod člověka. Ze studentských výletů do Slovenského Rudohoří pamatuji, že v nejdlehlších samotách byly poblíž domků skladovací jámy na obilí a brambory. Měly kapkovitý tvar a byly několik metrů hluboké. Jejich historie se táhne nepřerušeně až do pravěku.

V našich domácích podmínkách byly v době mého dětství účinnou formou konzervace potravin hlavně marmelády, kompoty a kdeco v octě či sušeného. Tím byl naplněn sklípek a spíž – obchody pak byly plné plechových konzerv s nejrůznější mastnotou, vlákninou i masem. Během 80. let se rozšířily velkoobjemové mrazničky a část úrody se na zimu a předjaří stěhovala do nich. Překvapivě pak po roce 1990 domácí skladování potravin postupně ztratilo na popularitě. I choulostivé drobné ovoce se vyplatí dovážet přes polovinu zeměkoule a prodát v čerstvém stavu, byť je k tomu použití všech možných technických, často i chemických opatření.

Jestliže si nejstarší generace vytváří zásoby potravin, ačkoliv všechny obchody jsou plné, raději se nevysmíváme – víme, že to funguje už půl miliardy let.

I o některých zvířatech se ví, že si budují zásoby, nejčastěji potravu na zimu: křečci a sýslí shromáždí rostlinstvo, krkci ochromené, ale přežívající žížaly; blanokřídlý hmyz ukládá převážně rostlinné substance ve formě mechu.

Jistě bychom si vzpomněli i na další příklady, ale stále převažuje dojem, že skladování potravy je výsadou nemnohých druhů. O tom ale na nedávném kongresu Ichnia 2016 zapochybovali Polák Alfred Uchman a Švýcar Andreas Wetzel. Oba mají zkušenosti s prací v usazeninách hlubokých moří, které dnes tvoří velké části podhůří od Pyrenejí po Pamír. Velmi, opravdu velmi často se v nich nacházejí tunely a různě tvarované dutiny vytvořené nějakým červem a jim také opět iniciativně vyplněné kalem s velkým podílem mrtvolek jednobuněčných mikroskopických organismů.

Donedávna se většina specialistů domnívala, že tunely a deskovitá tělíska jsou vesměs pozůstatkem po projíždání bahna na dně. S tím ale nesouhlasí okolnost, že výplň stop červů je často mnohem bohatší na organickou hmotu než okolí; kde by tedy byl přínos takové konzumace? Muselo to být napop – původce chodbičky potravu nepotřebovala, ale naopak hromadil! Donedávna by tohle vysvětlení neobstálo: vždyť skladovanou potravu si zdánlivě nikdo nevyzvedl. V poslední době se však množí informace o takzvaných externích trávicích enzymech. S jejich pomocí dokázal mořský živočich získat potravu v tekuté podobě, aniž by se jí znovu přímo dotkl.

Takovéto skladování potraviny má význam tam, kde je období nadbytku střídáno obdobími nedostatku – a to jsou mimo jiné obrovské rozlohy oceánského dna, nad nimiž v určité roční době odumírá mikroskopický plankton; následuje období čisté vody bez kalu, ale také bez živin.

Jestliže si nejstarší lidská generace v současné době vytváří zásoby potravin, ačkoliv všechny obchody jsou plné zboží, raději se nevysmíváme – nyní víme skoro s jistotou, že to funguje už půl miliardy let.

Haló, slyšíme se?

Osobní výběr ze světového tisku

V Brazílii aby se člověk pomalu bál si zavolat. Tedy hlavně pokud je politikem. Začátkem týdne odstoupil čerstvě jmenovaný ministr pro plánování Romero Jucá. V kabinetu brazilského prezidenta Michela Temera, který 12. května nahradil dočasně sesazenou Dilmu Rousseffovou, tak Jucá pobyl sotva pár dnů.

Brazilský deník *Folha de Sao Paulo* totiž zveřejnil tajnou nahrávku, již mnozí chápou coby politickou snahu omezit vyšetřování korupčního skandálu kolem brazilské polostátní společnosti Petrobrás. Tahle aféra, kterou vyšetřovatelé rozplétají přes dva roky, láme vaz brazilským politikům napříč spektrem a zjevně stála i za *impeachmentem* Rousseffové, byť oficiálně byla prezidentka odvolána kvůli údajným machinacím se státním rozpočtem. Jucá ve starší nahrávce hovořil o „nutnosti změnit vládu, aby se zastavilo tohle krvácení“. Přestože později vysvětloval, že „krvácením“ zamýšlel tíživou ekonomickou situaci země, nezbylo mu než si znovu zabalit krabice a opustit ledva zařízenou kancelář.

Neuplynulo ani pár dnů a Brazilci si mohli poslechnout další telefonickou konverzaci, pečlivě nahranou a „prosáklou“ do médií. Jeden z vysoce postavených funkcionářů Petrobrasu neodolal a zavolal předsedovi Senátu Renanu Calheirosovi, aby se poptal na „důvěryhodnost nové brazilské vlády“. Calheiros odpovídá, že „po impeachmentu Rousseffové justice mění svůj způsob jednání“.

Mimoходом oba aktéři hovoří mají co do činění s policií, která je vyšetřuje ve zmíněné korupční aféře, pro niž se v Brazílii vžil název *Lava Jato* (Myčka). A rozhodně nejsou sami. Jak shrnul španělský novinář Antonio Jiménez Barca v listu *El País*: „Brazilské politické prostředí pokračuje ve těžce výbušné atmosféře. Všichni se špičují a podvádějí.“ V tex-

LEONA
ŠLAJCHRTOVÁ
redaktorka LN

ROZCESTNÍK

Pětasedmdesátiletý politik se zřejmě „uklíkl“ na svém telefonu a omylem nahrávkou poslal kolegům ze strany PMDB, z nichž ji někdo „pustil“ časopisu *Folha*

tu připomněl, že v případě se skloňují i jména nejméně pěti nových ministrů, které Temer vybral do svého kabinetu. Ostatně soud kvůli kauze *Lava Jato* poslal za mříže už více než šedesát politiků.

Odposlouchávání se dotklo i těch nejvyšších míst. Mnozí rozhovory Brazilci, kteří si dlouhodobě stěžují na zoufalý stav ve školství či zdravotnictví v dvousetmilionové zemi, považované ještě nedávno za „ekonomického tygra začátku nového tisíciletí“, používali při dubnových demonstracích proti nyní již odstoupivší prezidentce familiérní rozloučení *Tchau querida* (Čau, drahá). Právě tak ukončil s Rousseffovou telefonický hovor bývalý prezident José Ignácio Lula da Silva. Ano, i tenhle rozhovor se dostal na veřejnost – zveřejnil ho list *O Globo* – a mnohé popudil. Rousseffová, tehdy ještě ve funkci, v něm svému levicovému mento-

rovi nabídla vysoký vládní post. Chtěla, aby se vyhnul stíhání soudem nižší instance, jelikož i „otec“ brazilského lidu, který v letech ekonomického rozkvětu země vytáhl miliony Brazilců z chudoby štedrými sociálními programy, si podle policie leccos „ulil“ na své bankovní konto.

Aby toho nebylo málo, před pár týdny podobnou zkušenost zažila i nynější hlava státu konzervátec Michel Temer, jenž převzal dočasné vedení země. I jeho slova rezonovala médií a sociálními sítěmi, aniž by si to přál. Navíc to bylo trochu trapné: na veřejnost unikla jeho inaugurační řeč. Jenže asi dva týdny před hlasováním o *impeachmentu* prezidentky. A co hůř. Na Temera a jeho mobil se nikdo nezaměřil. Pětasedmdesátiletý politik se zřejmě „uklíkl“ na svém chytrém telefonu a omylem nahrávkou poslal kolegům ze strany PMDB, z nichž ji někdo „pustil“ časopisu *Folha*. Nicméně příprava se vyplatila, v půlce května prezidentský úřad převzal. Dostal půl roku, než se rozhodne o Rousseffové, a má co dělat. I jemu však hrozí odvolání kvůli údajným čachrům s financováním poslední prezidentské kampaně v roce 2014.

Poslední brazilské události mohou připomenout říjen 2013, kdy vyšlo najevo, že Rousseffovou odposlouchávala americká NSA. Na mnohačetné odposlechy amerických tajných služeb doma i ve světě upozornil někdejší zaměstnanec NSA Edward Snowden. Šokovaná Rousseffová tehdy zrušila státní návštěvu USA, hodlala vypovědět řadu smluv a americký prezident Barack Obama si za slídění u spojenců sypal popel na hlavu. Nahlíženo dnešními očima jednoho napadne, že odborníci z NSA možná měli vůbec co dělat, aby se v té prošíkované brazilské síti vůbec „upíchlí“. Anebo naopak vůbec ne.